

ಹಂಸಧ್ವನಿ ಪ್ರಿಯ ಗಣಪ

ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತದ ರಾಗ ಹಂಸಧ್ವನಿಗೂ, ಗಣಪನಿಗೂ ಏನಾದರೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆಯೇ? ಇದೆ ಎನ್ನುತ್ತದೆ ಸಂಗೀತಲೋಕ. ಹೀಗಾಗಿಯೇ ಗಣಪನ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲೂ ದೇವರನಾಮ, ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸಂಜೆಯ ಭಕ್ತಿಪ್ರಧಾನ 'ಹಂಸಧ್ವನಿ' ರಾಗದಲ್ಲೇ ರಚಿತವಾಗಿವೆ.

ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರ ಮುತ್ತುಸ್ವಾಮಿ ದೀಕ್ಷಿತರ 'ವಾತಾಪಿ ಗಣಪತಿಂ ಭಜೆ' ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ರಾಗ ಹಂಸಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಆಸ್ವಾದಿಸಿ ಆನಂದಿಸದೇ ಇರುವ ಸಂಗೀತ ರಸಿಕರೇ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಜನಪ್ರಿಯ. ಇದೇ ರೀತಿ ಪಾಪನಾಸಂ ಶಿವನ್ ಅವರ ರಚನೆಯ ಗಣೇಶನ ಕೃತಿ 'ಮೂಲಾಧಾರ ಮೂರ್ತಿ' ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವಾಸಿ.

ಹಂಸಧ್ವನಿ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಗಣಪನ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾದ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಗಾಯಕ/ವಾದಕರು ಹಾಡಿ, ನುಡಿಸಿ ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿ ರಾಗ ರಸದ ಜೊತೆಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ಸಿಂಚನವನ್ನೂ ಉಣಬಡಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಗಣೇಶನಿಗೆ ಲಡ್ಡು, ಮೋದಕ ಅರ್ಪಿಸಿದಷ್ಟೇ ಜನಜನಿತ.

ಬಹುಶಃ ಗಣೇಶನ ಮೇಲೆ ರಚಿಸಲಾದಷ್ಟು ಕೃತಿಗಳು ಬೇರೆ ಯಾವ ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲೂ ಸಿಗಲಾರದು ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಗಣಪ ಸಂಗೀತ ಪ್ರಿಯ. ಅದರಲ್ಲೂ ಹಂಸಧ್ವನಿ ರಾಗಕ್ಕೂ ಗಣೇಶನಿಗೂ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲದ ಸಂಬಂಧ. ಈ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧ ಬೆಸೆಯಲು ಕಾರಣ ಈ ರಾಗದ ಮೋಹಕತೆ, ಭಕ್ತಿರಸ ಹಾಗೂ ಮಂಗಳಕರ ಗುಣ. ಅಲ್ಲದೆ ಇದು ಸಂಜೆಯ ಸುಮಧುರ, ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಗವೂ ಹೌದು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದ 29ನೇ ಮೇಳಕರ್ತ ರಾಗ 'ಶಂಕರಾಭರಣ'ದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮರಾಗವಾದ ಹಂಸಧ್ವನಿ, ಮಧ್ಯಮ ಮತ್ತು ದೈವತ ಸ್ವರಗಳನ್ನು ವರ್ಜ್ಯವಾಗಿ ಬಿಡಿ ಷಡ್ಜ, ರಿಷಭ, ಗಾಂಧಾರ, ಪಂಚಮ ಮತ್ತು ನಿಷಾದ ಈ ಔಡವ-ಔಡವ ಸ್ವರ ಸಮೂಹವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ

ಕರ್ನಾಟಕ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತ ಹಾಗೂ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೀತ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಗ ಹಂಸಧ್ವನಿ. ಈ ಜನ್ಯರಾಗದಲ್ಲಿ ಗಣೇಶನ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಕೃತಿ, ದೇವರನಾಮ, ಬಂದಿತ್ಗಳೂ ರಚನೆಯಾಗಿವೆ.

ಗಣೇಶೋತ್ಸವ ವೇಳೆ ಕಲಾವಿದರು ಆದ್ಯತೆ ಮೇರೆಗೆ ಹಾಡುವ ಗಣೇಶನ ಕುರಿತ ರಚನೆಗಳಿಗೂ 'ಹಂಸಧ್ವನಿ'ಯೇ ಗಣಿ.

■ ಉಮಾ ಅನಂತ

ಕಛೇರಿಗಳು 'ವಾತಾಪಿ ಗಣಪತಿಂ ಭಜೆ' ಎಂಬ ಗಣೇಶನ ಕೃತಿಯೊಂದಿಗೇ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತವೆ. ಗಣೇಶನ ಹಬ್ಬದಂದು ಈ ರಾಗಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ. ಏಕೆಂದರೆ ಹಂಸಧ್ವನಿ ಇಲ್ಲದೆ ಗಣೇಶನ ಕೃತಿಗಳೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬಷ್ಟು ಖ್ಯಾತಿ ಈ ರಾಗಕ್ಕೆ. ದಿಗ್ಗಜರಾದ ಎಂ.ಎಸ್. ಸುಬ್ಬುಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಂ.ಡಿ. ರಾಮನಾಥನ್, ಮ್ಯಾಂಡೊಲಿನ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸ್, ಘಟಂ ವಿದ್ವಾಂಸ ವಿಕು ವಿನಾಯಕರಾಮ್ ಮೊದಲಾದವರು ಹಂಸಧ್ವನಿ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಗಣೇಶನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಮೂಲಕ ಈ ರಾಗಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮನ್ನಣೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟರು.

ಮ್ಯಾಂಡೊಲಿನ್ ಮಾಂತ್ರಿಕ ಯು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಅವರು ನುಡಿಸಿದ ಹಂಸಧ್ವನಿ ರಾಗವನ್ನು ಕೇಳಿ ತಲೆದೂಗದವರಿಲ್ಲ. ಘಟಂ ವಿದ್ವಾಂಸ ವಿಕು ವಿನಾಯಕರಾಮ್ ಅವರು 'ಗಣಪತಿ' ತಾಳವನ್ನು ರಚಿಸಿ ನುಡಿಸಿ ವಿಶ್ವದ ಸಂಗೀತಗಾರರನ್ನೇ ಆಚ್ಚರಿಗೊಳಿಸಿದ್ದು ಕೂಡ ಗಣೇಶನ ಮೇಲಿನ ಭಕ್ತಿ, ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೇ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಗಣೇಶನ ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮುಸ್ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಲಿಸುವುದು ಭಕ್ತಿ, ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಕ್ಷಿಪ್ರಗತಿಯ ಸಂಚಾರವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದಂತೆ ಎಂಬುದು ಸಕ್ಕದೆಯರ

ಭಾವನೆ. ಹಂಸಧ್ವನಿ ಜೊತೆಗೆ 'ನಾಟ' ರಾಗದ 'ಮಹಾಗಣಪತಿಂ ಮನಸಾಸ್ತ್ರಾಮಿ' ಕೃತಿ ಕೂಡ ಭಕ್ತಿರಸದ ಸಿಂಚನ ನೀಡುತ್ತದೆ. ರಾಗ-ಭಾವ-ತಾಳ-ರಸ ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದಾಗಿ ಕೇಳುಗರಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತ ಆನಂದ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಗಣೇಶ ಚತುರ್ಥಿ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ರಾಗದ ಸ್ವರಸಂಚಾರ ವಿಶೇಷ ಅನುಭೂತಿ ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿಯಲ್ಲೂ ಹಂಸಧ್ವನಿ

ಹಂಸಧ್ವನಿ ರಾಗ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಶೈಲಿಯಲ್ಲೂ ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರ ಮುತ್ತುಸ್ವಾಮಿ ದೀಕ್ಷಿತರು 'ವಾತಾಪಿ ಗಣಪತಿಂ ಭಜೆ' ರಚಿಸಿದರೆ, ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಡಿಬಜಾರ್ ಘರಾಣೆಯ ಅಮನ್ ಅಲಿ ಖಾನ್ ಅವರು ಇದೇ ರಾಗದಲ್ಲಿ 'ಲಾಗಿ ಲಗನಪತಿ ಸತೀ ಸಂಗ' ಎಂಬ ಬಂದಿತ್ ರಚಿಸಿದ್ದು ಬಹಳ ಖ್ಯಾತಿ ಗಳಿಸಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ-ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಜುಗಲಬಂದಿ ಕಛೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವರಡೂ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಗಣಪನ ವರ್ಣನೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ಶ್ರವಣಾನಂದಕರ.

ಹಂಸಧ್ವನಿ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲೂ ಗಣೇಶನ ಮೇಲೆ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಎಲ್ಲವೂ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಾಸರು 'ಗಜವದನ ಬೇಡುವೆ', ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು 'ಗಜಮುಖನೇ ಸಿದ್ಧಿದಾಯಕನೇ', ಕನಕದಾಸರು 'ನಮ್ಮಮ್ಮ ಶಾರದೆ' ಹಾಡು ಸಹ ಗಣೇಶನ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೇ ಸಾರುತ್ತದೆ. ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ 'ಮೂಲಾಧಾರ ಮೂರ್ತಿ', ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ವಿಣಾ ಕುಪ್ಪಯ್ಯರ್ ರಚಿಸಿದ 'ವಿನಾಯಕ ನಿನ್ನು ವಿನಾ' ಕೃತಿ, ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರ ಮುತ್ತುಯ್ಯ ಭಾಗವತರು ರಚಿಸಿದ 'ಗಂ ಗಣಪತೆ ನಮೋ', ಮೈಸೂರು ವಾಸುದೇವಾಚಾರ್ ರಚಿಸಿದ 'ವಂದೇ ಅನಿಶಾಮಹಂ...' ಮುಂತಾದವು ಹಂಸಧ್ವನಿ ರಾಗದಲ್ಲಿವೆ, ಎಲ್ಲವೂ ಗಣಪನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೇ ವರ್ಣಿಸುವಂಥವು.

ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ: feedback@sudha.co.in